

Міністерство культури України
Національний заповідник «Хортиця»
Запорізьке наукове товариство імені Я. Новицького

ПРОГРАМА XIII НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ІСТОРІЯ ЗАПОРОЗЬКОГО КОЗАЦТВА В ПАМ'ЯТКАХ ТА МУЗЕЙНІЙ
ПРАКТИЦІ»

м. Запоріжжя

27–28 листопада 2025 р.

27 листопада:

- 09.30–10.00 – реєстрація учасників;
- 10.00–13.30 – відкриття, пленарне засідання, перерва;
- 13.30–16.30 – секційні засідання.

28 листопада:

- 10.00–13.30 – секційні засідання, перерва;
- 13.30–14.00 – підведення підсумків роботи конференції.

Регламент:

- доповіді на пленарному засіданні до 15 хвилин;
- доповіді на секціях до 10 хвилин;
- обговорення доповідей до 10 хвилин.

Відкриття конференції та пленарне засідання (27 листопада 2025 р. 10.00–13.30). **Модератор:** *Саричев Вячеслав Дмитрович*, доктор філософії (Ph.d), учений секретар Національного заповідника «Хортиця».

Відкриття конференції.

Охріменко Світлана Григорівна – заступник генерального директора Національного заповідника «Хортиця» з наукової роботи.

Білівненко Сергій Миколайович – кандидат історичних наук, в.о. завідувача кафедри джерелознавчих студій та суспільних комунікацій Запорізького національного університету, Голова правління Запорізького наукового товариства ім. Я. Новицького.

Пленарне засідання.

Гаврилюк Надія Оксентіївна (доктор історичних наук, заступник директора Науково-дослідного інституту українознавства Київського національного університету ім. Тараса Шевченка з наукової роботи). **Північне Причорномор'я як зона фронтиру у XVI–XVII ст.**

Дєдков Микола Васильович (кандидат історичних наук, професор кафедри українознавства та загальної мовної підготовки Національного університету «Запорізька політехніка»), *Шановалов Георгій Іванович* (доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри Українознавства та загальної мовної підготовки Національного університету «Запорізька політехніка»), *Спудка Ірина Миколаївна* (кандидатка історичних наук, доцентка кафедри Українознавства та загальної мовної підготовки Національного університету «Запорізька політехніка»). **Скіфська Хортиця в історії Запоріжжя.**

Додонов Роман Олександрович (доктор філософських наук, професор, Директор Науково-дослідного інституту українознавства Київського

національного університету ім. Тараса Шевченка). **Великий Луг Запорозький: перспективи комплексного українознавчого дослідження**

Олійник Олександр Леонтійович (кандидат історичних наук, директор Фахового коледжу бізнесу та харчових технологій Запорізького національного університету). **Зимівники Великого Лугу.**

Світленко Сергій Іванович (доктор історичних наук, професор, член Президії Наукового товариства ім. Тараса Шевченка, Дніпровський осередок, член науково-методичної ради з питань охорони культурної спадщини Дніпропетровського обласного центру з охорони історико-культурних цінностей). **Самарська паланка в історії Вольностей Війська Запорозького Низового.**

Чухліб Тарас Васильович (доктор історичних наук, провідний науковий співробітник Інституту історії України НАН України, директор Науково-дослідного інституту козацтва). **Міжнародно-політичний статус та геополітичне становище Запорозької Січі (1654–1686 рр.).**

Щербак Віталій Олексійович (доктор історичних наук, професор кафедри історії України Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, професор). **Відтворення пам'ятки вітчизняної історичної спадщини «Велика козацька Січ» в місті Києві.**

Саричев Вячеслав Дмитрович (доктор філософії, учений секретар Національного заповідника «Хортиця»). **Питання Запорозької Січі в контексті створення Національного заповідника «Хортиця».**

**Секція 1. Історія запорозького козацтва: сучасний стан та
напрямки досліджень**

(27.11.2025 р. 13.30–16.30)

Модератор: *Дударенко Сергій Валерійович* – завідувач відділу науково-просвітницької роботи Національного заповідника «Хортиця».

Жакова Ірина Геннадіївна (кандидат історичних наук, молодший науковий співробітник відділу науково-просвітницької роботи Національного заповідника «Хортиця»). **Козацький образ в українському політичному дискурсі кінця XIX – поч. XX ст.**

Молдаванов Євген Вячеславович (історик, м. Павлоград Дніпропетровської області). **Підпільненська Січ: реконструкція просторової структури на основі нововиявлених контурів Новосіченського ретраншементу.**

Пучинян Олена Олександрівна (завідувач експозиційного відділу Музею суднобудування та флоту, м. Миколаїв). **Традиції козацького нічного десантування з води в сучасній історії морської піхоти України.**

Сурченко Сергій Володимирович (старший науковий співробітник відділу музейних комунікацій Національного заповідника «Хортиця»). **Історія запорозького козацтва, як інструмент російської ідеології (на прикладі твору С. Мишецького).**

Ткаченко Дмитро Ігорович (Державний історико-архітектурний заповідник «Стара Умань», екскурсовод). **Запорозька Січ – генезис розвитку та історичне значення.**

Чередниченко Михайло Анатолійович (старший науковий співробітник відділу музейних комунікацій Національного заповідника «Хортиця»). **Козацькі ради на Запорозжжі: алгоритм проведення та церемоніальні дієства.**

Фігурний Юрій Степанович (кандидат історичних наук, старший науковий співробітник відділу етнології та історії України Науково-дослідного інституту українознавства Київського національного університету ім. Тараса Шевченка). **Історичні витоки військової культури українського козацтва.**

Дударенко Сергій Валерійович (завідувач відділу науково-просвітницької роботи Національного заповідника «Хортиця»). **Вплив діяльності Національного заповідника «Хортиця» на соціокультурний фон Запорізького регіону.**

Секція 2. Історія запорозького козацтва в музейній практиці.

(27.11.2025 р. 13.30–16.30)

Модератор: Василенко Анастасія Юріївна – науковий співробітник відділу науково-експозиційної роботи Національного заповідника «Хортиця».

Будникова Аліна Анатоліївна (головний зберігач фондів Національного заповідника «Хортиця»). **Західноєвропейські срібні монети козацького часу у фондів колекції Національного заповідника «Хортиця».**

Бривко Ольга Іванівна (старший науковий співробітник науково-просвітницького відділу Національного історико-архітектурного музею «Київська фортеця»). **Козацькі клейноди в пам'ятних монетах НБУ.**

Векленко Віктор Олексійович (директор Громадського історико-етнографічного ставрографічного Музею Хреста, м. Дніпро), **Ромашко Олександра Володимирівна** (кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара). **Знахідки дрібної культової пластики з території Павлоградського району Дніпропетровської області.**

Векленко Віктор Олексійович (директор Громадського історико-етнографічного ставрографічного Музею Хреста, м. Дніпро), **Маріна Зоя Павлівна** (кандидат історичних наук, доцент кафедри історіографії, джерелознавства та архівознавства Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара, науковий консультант Громадського історико-етнографічного ставрографічного Музею Хреста, м. Дніпро), **Ромашко Олександра Володимирівна** (кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара). **Становлення та розвиток українського хрестознавства натільних і нагрудних культових виробів на Дніпропетровщині.**

Дзюладзе Олена Сергоївна (кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Інституту археології Національної академії наук України). **Давнє вбрання в музейній практиці: від знахідки до реконструкції.**

Єльніков Михайло Васильович (кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Запорізького національного університету). **Магічна чаша XIV ст. з фондів Національного заповідника «Хортиця».**

Кравцова Олена Володимирівна (завідувач відділом музейних комунікацій Національного заповідника «Хортиця»). **Історико-культурний**

комплекс «Запорозька Січ» Національного заповідника «Хортиця» у сучасному соціокультурному просторі».

Рахно Костянтин Юрійович (доктор історичних наук, старший дослідник Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному). **Відображення стародавнього козацького воїнського етосу в підписі до народної картини «Козак Мамай».**

Василенко Анастасія Юріївна (науковий співробітник відділу науково-експозиційної роботи Національного заповідника «Хортиця»), *Копилова Світлана Володимирівна* (кандидат філософських наук, завідувач відділу науково-експозиційної роботи Національного заповідника «Хортиця»), *Чергій Наталія Юріївна* (доктор філософії (Ph.d.), старший науковий співробітник відділу науково-експозиційної роботи Національного заповідника «Хортиця»). **Особливості відображення теми державного герба України композиційними засобами: з досвіду Національного заповідника «Хортиця».**

Секція 3. Історія Національного заповідника «Хортиця»

(28.11.2025 р. 10.00–13.30)

Модератор: Пачковська Олена Леонідівна – в.о. завідуючого відділу історії Національного заповідника «Хортиця».

Власов Олег Юрійович (молодший науковий співробітник відділу історії Національного заповідника «Хортиця»). **Формування образу Хортиці – місця пам'яті козацтва, як головна передумова створення заповідника.**

Головко Анна Олександрівна (завідувач інформаційно-видавничого відділу Національного заповідника «Хортиця»). **Радянський музей історії**

Запоріжжя як інструмент нівелювання національного змісту історико-культурного заповідника «Хортиця».

Кібко Ганна Володимирівна (науковий співробітник відділу науково-експозиційної роботи Національного заповідника «Хортиця»). **Музей історії запорозького козацтва: перший експозиційний досвід.**

Міхіна Ірина Ігорівна (молодший науковий співробітник відділу історії Національного заповідника «Хортиця»). **Історія природничих досліджень острова Хортиця.**

Моїсеєнко Світлана Петрівна (старший науковий співробітник відділу науково-просвітницької роботи Національного заповідника «Хортиця»). **Літературна творчість подвижників Хортиці.**

Палійчук Олена Вікторівна (старший науковий співробітник відділу науково-просвітницької роботи Національного заповідника «Хортиця»). **Становлення музейної педагогіки в Національному заповіднику «Хортиця».**

Сурченко Олександр Сергійович (старший науковий співробітник відділу науково-просвітницької роботи Національного заповідника «Хортиця»). **Проект реабілітації військовослужбовців «Хортиця відновлює» в практиці Національного заповідника «Хортиця».**

Тітова Ірина Сергіївна (старший науковий співробітник відділу науково-фондової роботи Національного заповідника «Хортиця»). **Матеріали фондової колекції групи зберігання «Папір» як джерело до історії створення Національного заповідника «Хортиця».**

Пачковська Олена Леонідівна (виконувач обов'язки завідуючого відділу історії Національного заповідника «Хортиця»). **Матеріали архіву Національного заповідника «Хортиця» як джерело вивчення процесів формування національної самосвідомості в контексті козацької історії.**

Секція 4. Пам'ятки історії, археології та природи.

(28.11.2025 р. 10.00–13.30)

Модератор: Охріменко Світлана Григорівна – заступник генерального директора Національного заповідника «Хортиця» з наукової роботи.

Варивода Аліна Григорівна (кандидат історичних наук, начальник науково-дослідного відділу вивчення духовної культури Києво-Печерської лаври Національного заповідника «Києво-Печерська лавра»). **Козацькі вклади до лаврських святинь та київських святинь (за матеріалами виставки «Бо ми, браття, козацького роду...» (козацькі ктитори Києво-Печерської лаври)).**

Василенко Сергій Валентинович (старший науковий співробітник сектору охорони природи відділу охорони пам'яток історії, археології та природи Національного заповідника «Хортиця»). **Особливості динаміки формування рослинного покриву зневоднених територій Національного заповідника «Хортиця», що утворилися внаслідок підризу дамби Каховської ГЕС.**

Волков Анатолій Володимирович (науковий співробітник відділу охорони пам'яток історії, археології та природи Національного заповідника «Хортиця»). **Археологічні знахідки козацького часу, виявлені під час моніторингу берегової смуги о. Хортиця впродовж 2023–2025 рр.**

Денисенко Андрій Олександрович (старший науковий співробітник відділу реставрації Національного заповідника «Хортиця»). **Нові знахідки корабельних якорів XVIII–XIX ст. біля о. Хортиця: атрибуція, реставрація та музеєфікація.**

Кобалія Дмитро Русланович (кандидат історичних наук, завідувач відділу охорони пам'яток історії, археології та природи Національного заповідника «Хортиця»). **Попередні підсумки рятувальної експедиції «Хортиця-25».**

Муленко Михайло Андрійович (науковий співробітник відділу охорони пам'яток історії, археології та природи Національного заповідника «Хортиця»). **Особливості сукцесійних процесів в природних комплексах Національного заповідника Хортиця зумовлених руйнуванням Каховського водосховища.**

Нефедов Валерій Вячеславович (завідувач відділу реставрації Національного заповідника «Хортиця»). **Шабля XVI ст. із р. Дніпро біля о. Хортиця.**

Петрашина Поліна Данилівна (старший науковий співробітник відділу реставрації Національного заповідника «Хортиця»). **Типологія пам'яток з гутного скла періоду козацтва за матеріалами експедиції «Великий Луг-2023». Методика реставрації.**

Поняткова Дар'я Володимирівна (аспірантка кафедри новітньої історії України Запорізького національного університету). **Міт про Велику Вітчизняну війну в комеморативних практиках Запорізького регіону (1991–2022 рр.).**

Сигида Галина Анатоліївна (старший викладач кафедри Українознавства та загальної мовної підготовки Національного університету «Запорізька політехніка»). **Захист історико-архітектурної спадщини в умовах воєнних дій: нормативно-правова база.**

Тубольцев Олег Валентинович (провідний науковий співробітник відділу охорони пам'яток історії, археології та природи Національного заповідника «Хортиця»). **Багатошарова пам'ятка Каміння Перейми-Скопцеві: середньовіччя та козацька доба.**

Шелеметьєва Тетяна Іллівна (старший науковий співробітник відділу науково-фондової роботи Національного заповідника «Хортиця»). **Старожитності козацького часу з Чортомлицької Січі (за матеріалами експедиції «Великий Луг-2023»).**

Секція 5. Круглий стіл з історичного краєзнавства «Новицькі читання».

(28.11.2025 р. 10.00–13.30)

Модератор: *Білівненко Сергій Миколайович* – кандидат історичних наук, в.о. завідувача кафедри джерелознавчих студій та суспільних комунікацій Запорізького національного університету, Голова правління Запорізького наукового товариства імені Я. Новицького.

Учасники читань:

Шило Галина Миколаївна (доктор технічних наук, професор, ректор Запорізького національного університету). **Вітальне слово.**

Маклюк Ольга Миколаївна (кандидат історичних наук, декан факультету історії та міжнародних відносин Запорізького національного університету). **Вітальне слово.**

Білівненко Сергій (кандидат історичних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри джерелознавчих студій та суспільних комунікацій Запорізького національного університету). **Роль Якова Новицького в охороні пам'яток історико-культурної спадщини Запорізького краю**

Бондаренко Максим (здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти факультету історії та міжнародних відносин, старший лаборант кафедри джерелознавчих студій та суспільних комунікацій Запорізького національного університету). **Форми селянського землекористування на території Запорізького краю в період НЕПу.**

Бойко Ольга (асистент кафедри джерелознавчих студій та суспільних комунікацій Запорізького національного університету). **Роль української болгарської діаспори у зміцненні двосторонніх відносин в офіційному дискурсі Болгарії (2022–2025 рр.)**

Бойко Петро (науковий співробітник Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського Національної академії наук України). **Трансформація системи поселень Олександрівського повіту під впливом адміністративних реформ кінця XVIII – першої половини XIX ст.**

Ващенко Сергій (здобувач третього рівня освіти кафедри джерелознавчих студій та суспільних комунікацій Запорізького національного університету). **Голоси примусової праці: епістолярна спадщина остарбайтерок.**

Водоп'ян Вікторія (директор комунального закладу «Запорізький обласний історико-краєзнавчий музей імені Я.П. Новицького» Запорізької обласної ради). **Надання «Запорізькому краєзнавчому музею» імені**

видатного історика та краєзнавця Якова Павловича Новицького та статусу «історико-краєзнавчого».

Головко Юлія (кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри джерелознавчих студій та суспільних комунікацій Запорізького національного університету). **Воєнно-історичні дослідження сучасної російсько-української війни (2022–2025 рр.): огляд історіографії.**

Губіна Анастасія (здобувач третього рівня освіти кафедри джерелознавчих студій та суспільних комунікацій Запорізького національного університету, фахівець групи діджитал філії Акціонерного товариства «Національна суспільна телерадіокомпанія України» «Запорізька регіональна дирекція»). **Прояви політики пам'яті на шпальтах запорізької газети «Червоне Запоріжжя» 1922 р.**

Єльников Михайло (кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Запорізького національного університету). **Рятівна і превентивна археологія в зоні Великого Лугу у 1950-2000-х рр.**

Ігнатуша Олександр (доктор історичних наук, професор, професор кафедри давньої і нової історії України та методики навчання історії Запорізького національного університету). **Джерела з фондів парафіяльних церков Державного архіву Запорізької області про поширення російських імперських наративів у XIX ст.**

Казакова Оксана (кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Запорізького національного університету), *Каплун Катерина* (здобувач третього рівня освіти кафедри давньої і нової історії України та методики навчання історії Запорізького

національного університету). **Особливості освітньої політики в Німеччині: практична реалізація в умовах сучасних міграційних процесів**

Кононенко Олександр (здобувач третього рівня освіти кафедри джерелознавчих студій та суспільних комунікацій Запорізького національного університету). **Великий план перетворення природи в запорізькому краї (1948-1953 рр.): здобутки й прорахунки**

Костоглод Анастасія (здобувач другого (магістерського) рівня освіти факультету історії та міжнародних відносин Запорізького національного університету). **Зображення військових із Запоріжжя в сучасних воєнних фільмах українського кінематографу.**

Кочура Олександра (здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти факультету історії та міжнародних відносин, старший лаборант кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Запорізького національного університету). **Роль музеїв Півдня України у збереженні культурної спадщини в умовах повномасштабного російського вторгнення.**

Кременчуцький Ілля (здобувач третього рівня освіти кафедри джерелознавчих студій та суспільних комунікацій Запорізького національного університету). **Класифікаційні ознаки епістолярій радянської доби (на прикладі матеріалів родинних архівів).**

Магдич Максим (здобувач третього рівня освіти кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Запорізького національного університету), *Давлєтов Олександр*, кандидат історичних наук, доцент, професор кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Запорізького національного університету). **Вітчизняна історіографія молодіжної політики НСДАП дівочої організації 1930-1936 рр.**

Майстренко Діана (здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти факультету історії та міжнародних відносин, старший лаборант кафедри новітньої історії України Запорізького національного університету). **Духовенство сучасного Півдня України: риторика проросійського православного єпископства як елемент гібридної війни.**

Мільчев Володимир (доктор історичних наук, професор, професор кафедри джерелознавчих студій та суспільних комунікацій Запорізького національного університету). **Типологія порубіжних конфліктів на кордонах Війська Запорозького Низового (1740-1760-і рр.).**

Мордовський Михайло (керівник крафтових музеїв м. Запоріжжя). **Крафтові музеї Запоріжжя: виклики війни та новий формат діяльності.**

Омельченко Андрій (кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин, здобувач четвертого рівня освіти кафедри джерелознавчих студій та суспільних комунікацій Запорізького національного університету). **Категорія «ранній модерн» у сучасній історичній науці: проблеми інтерпретації.**

Петрова Катерина (кандидат історичних наук, старший викладач кафедри новітньої історії України Запорізького національного університету). **Мистецтво муралів як відображення локальної ідентичності в Запоріжжі.**

Савченко Ірина (кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри давньої і нової історії України та методики навчання історії Запорізького національного університету). **Благодійність заради майбутнього дівчат: діяльність В. П. Канкріної в місті Олександрівську (кінець XIX – початок XX ст.).**

Спіцин Юрій (здобувач третього рівня освіти кафедри джерелознавчих студій та суспільних комунікацій Запорізького національного університету). **Річні плани роботи Запорізького краєзнавчого музею як історичне джерело (1950-1980-і рр.).**

Черкасов Сергій (кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Запорізького національного університету). **Європейська модель відкритої науки (Open Science) та її імплементація в Україні.**

Шиханов Руслан (кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Запорізького національного університету). **Запорізька обласна рада 8-го скликання: результати виборів, зміни у складі керівництва та депутатського корпусу, процес припинення діяльності.**

Шмідт Єлизавета (здобувач третього рівня освіти, асистент кафедри новітньої історії України Запорізького національного університету). **Жінка в культурно-мистецькому просторі Запоріжжя 1920-1930 рр.**

Завершення роботи конференції

(28 листопада 2025 р. 13.30–14.00).

Модератор: Саричев Вячеслав Дмитрович, доктор філософії (Ph.D).

Охріменко Світлана Григорівна – заступник генерального директора Національного заповідника «Хортиця» з наукової роботи.

Білівненко Сергій Миколайович – кандидат історичних наук, в.о. завідувача кафедри джерелознавчих студій та суспільних комунікацій Запорізького національного університету, Голова правління Запорізького наукового товариства імені Я. Новицького.

ЗАКЛАДИ-УЧАСНИКИ

Національний заповідник «Хортиця» (м. Запоріжжя)

Запорізьке наукове товариство ім. Я. Новицького

Інститут історії України Національної академії наук України

Інститут археології Національної академії наук України

Інститут української археографії та джерелознавства
ім. М.С. Грушевського Національної академії наук України

Науково-дослідний інститут українознавства Київського національного
університету ім. Тараса Шевченка

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Наукове товариство ім. Тараса Шевченка, Дніпровський осередок

Науково-дослідний інститут козацтва (м. Київ)

Дніпровський національний університет ім. О. Гончара

Запорізький національний університет

Національний університет «Запорізька політехніка»

Національний заповідник «Києво-Печерська лавра»

Національний історико-архітектурний музей «Київська фортеця»

Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному

Державний історико-архітектурний заповідник «Стара Умань»

Запорізький обласний історико-краєзнавчий музей імені
Я.П. Новицького

Музей суднобудування та флоту (м. Миколаїв)

Громадський історико-етнографічний ставрографічний Музей Хреста
(м. Дніпро)

Дніпропетровський обласний центр з охорони історико-культурних
цінностей

Національний заповідник «Хортиця»

вул. Старого Редуту, 9 м. Запоріжжя, Україна, 69017

conference_khortytysya@ukr.net zapovidnik@ukr.net

(061) 280-60-60, (066) 324-55-48